

כוחות המוכנים בו"אטנאם

בו"אט-נאם?"

לפני שנדון ב"כיצד מפעילים?" יש לבחון, "את מי מפעילים?" מיהן היחידות הממוכנות בו"אט-נאם? הכוחות הממוכנים בו"אט-נאם כוללים גדודי חרמ"ש, גדודי טנקים ומספר רב של יחידות סיוור-משוריין. כמאה יחידות ממוכנות בסדר-גודל פלוגתי מסופחות לדי-ביזיות, לחטיבות עצמאיות, ולחטיבת הסיוור-המשוריין ה-11.

השאלה, "כיצד מפעילים?" ניצבת זה מכבר. עתה ברור כבר לכל, כי על כל המפקדים והמפקדות להיות מסוגלים לתכנן מבצעים ממוכנים ולפקד עליהם;

"אינך יכול להפעיל כוחות ממוכנים בו"אט-נאם!"

זאת שמענו לא אחת; אולם לאט אך בביטחה ננטש הרעיון כי אין, כביכול, אפשרות להפעיל כוחות ממוכנים בו"אט-נאם. אין מטרתנו כאן להוכיח את הצורך בכוחות ממוכנים; דבר זה נעשה מכבר. ברצוננו להשיב על השאלה: "כיצד, למעשה, מופעלים הכוחות הממוכנים



וחיילים הם להיות מסוגלים לעשות זאת בהצלחה*. סוגי המבצעים והמשימות שניתן להטילם על כוחות ממוכנים, מוגבלים רק על-ידי דמיונם ותושייתם של המפקד ומטהו. משימות מגוונות רבות מבוצעות בהצלחה על-ידי כוחות ממוכנים:

- תנועה למגע.
 - סיורים אלימים.
 - התקפות מתואמות.
 - פעולות רדיפה.
 - סגירת איזור וסריקתו.
 - עתודה ניידת להתקפות-נגד.
 - אבטחה של בסיסים, מחנות, עמדות הגנה, אזורי נחיתה, אזורי המראה וקבוצות-עובדים.
 - התחברות עם כוחות-סער מונחתים מן האויר או מושטים בנהרות.
 - לחימה בשטח בנוי.
 - התקפת יעדים מבוצרים וכפרים מוגנים.
 - טיהור דרכים ואבטחת שיירות.
- כהדגמה אביא כאן תיאור אחת ממשימות אלה, שבוצעה בדצמבר 1966.

שיירת אספקה קטנה של אחד מגדודי הסיור המשוריין, שכללה שני טנקים, שלושה נגמ"שים "M-112" ושתי משאיות, הותקפה על-ידי מארב באיזור סוקייט. עוצמתם המשוערת של כוחות האויב במארב היתה כשני גדודי ויאט-קונג, בתוספת לוחמי גרילה מקומיים. בהיפתח עליה אש המארב, הגיבה השירה באורח נמרץ (בהתאם לפקודות-הקבע-לקרב של הגדוד). הרכב המשוריין הוסיף לנוע, כשהוא מעביר את המשאיות דרך עמדות המארב, ושוטף באש כבדה ומדויקת את הצמחיה משני צדי הדרך. לאחר שעברה השירה את שטח המארב, חזרו אליו הטנקים והנגמ"שים, ושוב כיסו את השטח באש תותחים עם פגזי "קניסטר"**, באש מקלעים וברימונים.

באותה עת החלו לנוע לעבר איזור הקרב יחידות של גדוד-הסיור, כולל פלוגת

* רק עתה, לאחר 51 שנות תפעול שריון, מגיעים למסקנה מעין זו!

** פגז הממולא כדורי עופרת ומרסס את השטח.

טנקים. תוך עשר דקות ממועד הקריאה לסייע, הונחתה על האויב אש ארטילרית, וניתן סיוע-אויר התקפי — למרות שלא תוכנן מראש. שני הטנקים ושלושת הנגמ"שים, בעלי כושר תמרון ועוצמת-אש, הוכיחו את יכולתם להמשיך בקרב ולקיים את מגע-האש עם האויב, עד בוא התגבורות. במבצע זה נהרגו 99 מאנשי האויב, ו-3 נשבו. אבדות האמריקנים היו הרוג אחד ו-22 פצועים.

שיטות ההפעלה של כוחות כאלה ודרכי-הביצוע של המשימות מן הסוג שתוארו כאן מקובלות, פחות או יותר, על כל היחידות שתחת פיקודן מופעלים כוחות ממוכנים. כל שוני בהפעלה הוא, בעיקר, תוצאה של התאמה לתנאים מקומיים, הנובעים מנתוני אויב, קרקע, ותנאי מזג-אוויר. יחידות חרמ"ש, טנקים וסיור-משוריין מופעלות ככוחות עצמאיים, בשיתוף עם כוחות קרקע, כוחות ניידים אויר או כוחות מושטים בנהרות, או בסיוע להם.

ניסיון רב לשם יעול שיטות ההפעלה של כוחות ממוכנים נרכש על-ידי יחידות הסיור-המשוריין והיחידות הממוכנות. ניסיון חשוב זה הביא לידי חידושים רבים, שינויי טכניקות, ומהפכה בתפיסה של הפעלת היחידות הממוכנות בכל הכרוך בפעולה רגלית של חרמ"ש.

והנה החשובים בשינויים:

● הנגמ"שים "M-113" של יחידות ה-חרמ"ש, בדלתה של הנהר מקונג בויאט-נאם, מופעלים בדרך כלל כרכב תובלה לחי"ר, וכרכב-קרב משוריין יעודי לנשק (כגון מרגמות, תול"רים וכיוצא באלה). נגמ"שי-הסער של יחידות הסיור-המשוריין והנגמ"שים של מרבית יחידות החרמ"ש מופעלים כרכב-קרב משוריין לוחם, בדומה לטנקים. התוצאה ההגיונית של הפעלת הנגמ"שים באורח דומה לטנקים היא שילוב ושיתוף בין החרמ"ש לחי"ר הרגיל, במגמה שכל אחד מהם יפיק תועלת מתכונותיו הספציפיות של משנהו. נוסף לתפקידיו המקובלים מופעל הטנק גם כמצדית ניידת, כמפלס דרכים בג'ונגל, כבסיס-תאורה וכמפנה מוקשים.

● כאשר פועל חרמ"ש עצמאית במבצע התקפי, משתמשים תחילה באש הנגמ"שים לשם איכון עמדות האויב. עם יצירת המגע יורדים הרובאים



מן הרכב ובודקים את האיזור, ואז מנצלים את אש הנגמ"שים לשם סרי-קה, חסימה או סיוע, ומשתדלים להפיק תועלת מירבית מניידותו ומעוצמת אשו של המקלע 0.5 שעל הנגמ"ש.

● כאשר החרמ"ש פועל בסיוע ל- כוחות הקרקע או לכוחות מושטים, מופעל הוא בדרך כלל כעתודה ניידת, ככוח-חסימה או כמסך מאבטח. במקרה זה מופעל חי"ר רגיל או נייד-אוויר ככוח מתמרן, המתאמץ, לד-חוק" את האויב לעבר יחידות החרמ"ש, בעלות עוצמת-האש הגדולה. כאשר מופ-על החרמ"ש כעתודה, עומד לרשות המפקד גורם נייד ביותר, שבאמצעותו יכול הוא להשפיע על מהלך הקרב, לאחר שנוצר המגע עם האויב על-ידי כוחותיו האחרים.

● בהגנה, מתארגן החי"ר שירד מרכבו, בעמדות לחימה, ולאחר זאת מצי-בים ביניהם את הנגמ"שים והטנקים, להם הוקצו גורות-אש. כוח-העמידה של היחי-דות הממוכנות מקנה כאן יתרונות רבים למערך; חזקתו ה"קסינון" של הטנקים יכולים לסייע באיכון תנועת האויב בלילה.

● יחידות חרמ"ש וטנקים מתאימות ב- מיוחד למבצעים של סגירת איזור וסריקתו. כוחות אלה חוסמים במהירות איזור נתון, ואז סורקים אותו חיילי חרמ"ש ברגל, בחיפוי הנגמ"שים והטנקים.

באוגוסט 1968 הוטל על חטיבת הסיו-ר המשוריין ה-11 לסגור את הכפר צ'אן-לו ולערוך בו סריקה. מבצע זה נסתיים בהצ-לחה רבה. הוכנה תכנית מפורטת, כדי להבטיח ביצוע כל שלבי המבצע. הכפר צ'אן-לו היה חשוד כבסיס-אספקה של הויאט-קונג, וכבר נערכו בו בעבר חי-פויים וסריקות. מפקד חטיבת הסיו-ר המשוריין ה-11 פקד, כי למבצע זה יוקצו כוחות שיספיקו לבידוד הכפר ולכיתורו*, וכי כל הכוחות הלוקחים חלק במבצע ישולבו בתכנון עוד בשלבי הראשונים. כן פקד להקפיד על תכנית הוגאה והטעיה. תכנית ההטעיה היתה — סגירה וסריקה של הכפר בין-מאי, הנמצא כ-9 ק"מ מז-רחה לכפר צ'אן-לו. הודעות-סרק שודרו

* נראה כי בפעולה מעין זו ניתן להפעיל את הכוחות הממוכנים לא לצורכי כיתור בלבד, אלא גם בסיוע לפעולות השיטור של יחידות החי"ר בתוך הכפר. את פעולות החסי-מה והכיתור ניתן לבצע ביתר מהירות ושקט על-ידי כוחות מונחתים-מוצנחים.

ברשתות הרדיו, ונעשו תצלומי-אוויר של הכפר בין-מאי. נוסף לכך השמיט מסוק מפה של איזור בין-מאי במקום שניתן היה להנחית, כי זו תגיע לידי כוחות הויאט-קונג.

8- באוגוסט 1968 החל המבצע. גדוד הסיו-ר המשוריין ה-3 מחטיבה 11 היה אחראי על הכוחות האמריקניים מבסיס הסיוע, נורמנדיה 1; כוחותיו כללו: 2 פלוגות סיו-ר-משוריין, פלוגת טנקים (לא מלאה) ו-2 פלוגות חי"ר.

לפי התכנון המקורי אמורות היו שתי פלוגות החי"ר לנחות מן האוויר באיזור-נחיתה שמצפון לצ'אן-לו. אך מחמת מח-סור במסוקים ומזג-אוויר גרוע, הונחתה פלוגה אחת בלבד. תנועת הכוחות המשוריינים בתקופת המונסון התנהלה בלילה, בשטחים ללא דרך, ובאיפול מלא. ב-8 באוגוסט, בשעה 2300, נסגרה הטבעת מסביב לכפר. במשך כל הלילה הואר השטח באמצעות מרגמות. ניסיונותיו של הויאט-קונג להיחלץ נהדפו, ובשעה 0700 למחרת הונחת מן האוויר גדוד חי"ר של צבא ויאט-נאם, שהחל בסריקת הכפר. לאחר שהסריקה הצליחה, הונחת גדוד ויאט-נאמי נוסף לסייע לסורקים. המבצע הושלם, והחסימות הורדו ב-10 באוגוסט, בשעה 1630. כל היחידות האמריקניות החלו לנוע כדי לסגור כפר נוסף, המרוחק משם כ-15 ק"מ; ב-11 באוגוסט, בשעה 0300, הושלמה סגירת הכפר השני. תוצ-אות מבצע צ'אן-לו היו: 22 הרוגים (ביניהם קצין צפון ויאט-נאמי) ו-122 שבויים מלחמי הויאט-קונג; 10 אזרחים נעצרו; 21 כלי גשק, כמויות-תחמושת ומוקשים נ"ט נתפסו.

מפעם לפעם מתעורר הצורך בשינויים, בהתאם לנסיבות מיוחדות, כגון הטקטיקה של האויב באיזור הפעולה, הקרקע ותנאי מזג-האוויר. לכושר האמצאה וליחומה של היחידות והמפקדים נודעת השפעה רבה על הפעלתם המוצלחת של כוחות ממוכ-נים. להלן הערות אחדות בקשר לאיל-תורים ורעיונות שהוכחו כמוצלחים.

● הפעלתם היעילה של כוחות ממוכנים וכוחות משוריינים תלויה בהערכת-מצב נבונה של מגבלות הזמן והמרחב הנגרמות על-ידי שטח קשה לתנועה; למרות שה-קרקע בשטח עצמו עבירה לרכב וחלי, יתכן כי הזמן הנדרש כדי לחצות את

המכשולים המקיפים אותו שטח יעשה את הפעלתו של רכב זה לבלתי-כדאית. ואו-לם, מגבלות שטח עשויות להצטמצם במידה רבה על-ידי תקיפות החלטתם של מפקדי יחידות, סיור יעיל של השטח, שימוש נבון בסיוע הנדסי והפעלת אמצ-עים כגון רכב-גישור, מערכות של כננות, גלגלות וכבלים, דחפורים וחלקי-גשר מאלומיניום — ציוד הנישא בקלות על גבי הנגמ"שים.

● ניתן להגביר את עוצמת האש של הנגמ"שים על-ידי הצבת תול"ר 106 מ"מ (המסוגל לירות גם פגזי "קניסטר"), ועל-ידי שימוש במטול-רימונים אוטומטי בן 40 מ"מ, בנוסף או במקום מקלע 0.5 — הכל לפי רצון המפקד.

● לעתים תכופות משתמשים בטנקים ובנגמ"שים של יחידות-שריון ושל יחי-דות-סיו-ר משוריין להובלת חי"ר; הנגמ"ש הוא יעיל גם כרכב להובלת תספוקת, לפינוי רפואי וכרכב פיקוד.

● לגדודי החרמ"ש דרושה יחידת-תמרון רביעית, שתספק כוחות נוספים לאבטחה, ותעניק לגדוד את הגמישות הדרושה לתמרון בלוחמת-שטח. שתי הצעות למבנה ארגוני חדש של גדוד החרמ"ש נמצאות בבדיקה:

א' — פלוגת מפקדה, פלוגת שירותים וארבע פלוגות-חרמ"ש.

ב' — פלוגת מפקדה (מצומצמת בכוח-אדם ובציוד), פלוגת שירותים, שלוש פלוגות-חרמ"ש ופלוגת סיו-ר-משוריין. בפלוגת הסיו-ר המשוריין יהיו יסודות ההגנה נ"ט, המרגמות המתנייעות והסיו-ר בכך תצומצם פלוגת המפקדה, וטנקים יצורפו כיסוד אורגני ליחידת חרמ"ש*.

● מפקדותיהן של גדודי החרמ"ש וגדודי טנקים בויאט-נאם נמצאות בתה-ליך של ארגון-מחדש, במגמה שייכללו בהן מפקדה, פלוגת-מפקדה ופלוגת שיו-ר תים וסיוע. נתברר כי האלמנטים של סיוע קרבי בפלוגת המפקדה נלוו אל היחידות המתמרנות בשדה רק לעתים נדירות. הפרדה תיפקודית של נושאי פיקוד, שליטה וסיוע קרבי מנושא השירותים, תקל על השליטה, וכתוצאה מכך, תוגבר יכולת התגובה של מפקדת הגדוד.

● טנקים ינועו בדרך כלל בראש שד-רות ממוכנות, מכיוון שמיקוש האויב לא יגרם להם אבדות ונזקים באותה מידה בה הוא עלול להזיק לסוגי-רכב אחרים;

גוף* האלומיניום של הנגמ"ש יתבקע בעל-לוח הנגמ"ש על מוקש, והרכב יצא מכלל פעולה; ואילו בגוף הפלדה של הטנק לא תינזק לרוב אלא מערכת הזחלים, הקפיצים והמרכוב בלבד.

● תבנית השדרה המדורגת ותבנית ה"ו הן דוגמאות לתבניות וטכניקות חדשות, שפותחו כדי להתמודד עם הטקטיקה של האויב ועם קשיי השטח. בנוסף לשתי תבניות אלו, חל שינוי קיצוני בחלוקת התפקידים של יחידות החרמ"ש ובשיתוף הפעולה ביניהן. חוברות-ההדרכה האמריקניות המקובלות הדגישו, כי על חרמ"ש לנוע לפני רכב-קרב משוריין בשטח סגור, כדי להעניק לו אבטחה צמודה בפני צוותים של צידי טנקים. אולם בצמחיה הסבוכה של ויאט-נאם החשש העיקרי הוא ממוקשים, מלכודות ומארבים. לפיכך, כדי לצמצם את מספר האבדות לכוחות הרגלים, נעים אלה האחרונים מאחורי הטנקים והנגמ"שים**. כן הדגישו חוברות-ההדרכה את השימוש בחי"ר ככוח-חסימה, בעוד שכושר ניידותן ועוצמת אשן של יחידות ממוכנות מנוצלים לצרכי כיתור. עתה גהפכים התפקידים תכופות והכוחות הממוכנים עוסקים בחסימות או בכיתור, בעוד שכוחות מונחתים מן האויר או חרמ"ש מופעלים כאלמנט מתמרן.

ההפעלה הנכונה של כוחות ממוכנים נתגלתה כחיונית בויאט-נאם. בעבר היו מפקדים שלא הבינו את הצורך בהפעלת כוחות ממוכנים במבצעי שיטור, ואת התוצאות שלטניות שהפיקו השימוש בכוחות אלה. כיום מעריכים כל המפקדים את חשיבותם כראוי, ומקבלים ברצון את האתגר שבהפעלתם.

בשולי המאמר / אל"מ מ' ציפורי
עיון בתורת ההפעלה של השריון ילמדנו, כי זה מכבר פותחו תיאוריות מתקדמות בדבר המבנה הטכני הריצוי של רכב-קרב משוריין ויחידות שריון, ושיטות הפעלתם. אך לעתים

* נקודה זו ראויה לתשומת-לבם של כל אלה, אשר עקרון החיסכון בכוח-אדם ובציוד מוטל אצלם בספק.

** רצוי לציין, כי בחוברות התורתיות של צבא ארה"ב מודגשת האפשרות שטנקים יובילו בצורות-הקרב השונות ובשטחים השונים. גם בנושא זה לא חידשה ויאט-נאם רבות.

מפתיע, עד כמה מתעלמים העוסקים בהקמת כוחות משוריינים ובהפעלתם, מאמיתות ידועות ומוכרות — ויש צורך בכישלון בקרב ובמסדמים, כדי שייבחנו הדברים מחדש. מפליא עד כמה תואמות רוב המסקנות המוסקות לאחר מכן את האמיתות הידועות זה מכבר, והמופיעות במרבית הכתובים.

מחבר המאמר מתיימר לחדש חידושים ולייעץ עצות לאור מסקנות ולקחי קרבות מויאט-נאם. למשל:

א. הטנק המהווה מערכת-נשק מרכזית, רצוי להפעילו תמיד ככלי מוביל בכל משימות הקרב.

ב. הטנק הוא כלי-לחימה המביא לידי חיסכון בכוח, הן משום עוצמתו הגדולה והן בגלל סיכווי ההישרדות (של הצוות ושל הכלי עצמו, במקרה של פגיעה על-ידי נשק שטוח-מסלול, תלול-מסלול או מוקשים).

ג. בשטחים בעלי צמחיה סבוכה ניתן לפלס דרכים בעזרת טנקים מובילים.

ד. לימוד יסודי של הקרקע וניצול יעיל של אמצעים הנדסיים מאפשרים הפעלת כוחות ממוכנים גם בשטחים אשר לכאורה אינם עבירים.

עד כמה שנהפוך בדברים אלה, לא נמצא בהם שום חידוש מהפכני בתחומי התפעול והארגון, אשר לא ידעו כל מי שלמד כראוי את תורת התפעול.

אך יש במאמר דבר אחד המצדיק את תרגומו: עובדת-יסוד בסיסית, שעל כל העוסק בענייני צבא לדעתה — כי כוחות היבשה מושתתים בעיקרם על כוחות משוריינים וממוכנים, ואלה מהווים את עיקר כוחות-המחץ אשר יכריעו בכל צורת קרב ביבשה. צודק איפוא הכותב, בהתריעו על חוסר ידע והבנה של מפקדי חי"ר (ברמות השונות) בהפעלת כוחות משוריינים/ממוכנים, ובכל הקשור בשיתוף-פעולה עמהם. נושא זה ראוי לטיפול יסודי בכל הצבאות, שכן מחדלים בתחום זה תובעים שילומים בכל הנסיבות.

